

Dwarskijker

Onafhankelijk weekblad voor radio & televisie

BOUDEWIJN. EEN KONINGSSTUK IN VIJF BEDRIJVEN

Klara – 30 juni

Twintig jaar geleden vierde ik vakantie in Moussoulens, een vlek in het Franse departement Aude. Ik was er vrijwillig van media verstoken, en wist dus op een aangename manier van niets. De mobiele telefonie moest, met alle ongelegen stemverheffingen in de openbare ruimte van dien, nog tot uitbarsting komen. 's Avonds keek ik in Moussoulens naar glimwormen, misschien wel gelukkig.

Een plaatselijke bakkersvrouw, aan wie ik eerder in een vlaag van koetjes en kalfjes verklapt had dat ik een zogenaemde Belg was, deelde me op een ochtend haast plechtig mee: 'Monsieur, uw koning is overleden. Gecondoleerd.' Ze keek teleurgesteld toen ik niet meteen op de grond zeeg en in een schorre weelacht uitbarstte die kunstig in een smartelijke uitvoering van de Brabançonne overging. Ik nam veel eerder afzijdig kennis van haar mare, wat ze zo te zien niet van mij had verwacht, als ik dan toch een Belg was. Wie niets anders heeft gekend dan de republiek, droomt weleens weg bij de monarchie, vermoed ik. 'Merci, madame,' zei ik, en om nu ook weer niet helemaal voor harteloos door te gaan bestelde ik op gedempte toon een stokbrood. Een verstikte stem voorwenden, ging me te ver, hoewel ik het als klassiek opgeleid acteur gekund had. Zo gepiept. Die bakkersvrouw uitleggen dat de koning en zijn familie zo goed als loze abstracties voor me waren, en dus van geen tel in de praktijk van mijn leven, vond ik onbegonnen werk, zoals elke nadere verklaring van mijn particuliere belgitude aan buitenlanders. Bovendien stonden er nog andere klanten om bediening te popelen.

Tien jaar geleden, eveneens in *la France profonde*, vernam ik de dood van **Daniël Van Avermaet**, radio- en

televisiepresentator, filmproducent en restauranthouder – ik had in een moment van zwakte ergens in een stoffig stadje Het Laatste Nieuws gekocht. Het heengaan van Daniël, een aardige, gevoelige en kwetsbare man die ik enkele keren voor 't onafhankelijke weekblad van mijn dromen had geïnterviewd, bracht me enigszins van mijn stuk. Het nieuws van zijn dood was dan ook een nare zoemtoon op de achtergrond van een overigens geslaagde en gelukkige vakantie. Het zadelde me met een veel concreter gevoel van verlies op dan de dood van Boudewijn I, toen ik er op de ochtend van een veelbelovende dag in een geurige Franse bakkerswinkel over hoorde.

Sinds zijn schielijke dood in Motril in Spanje is zijn leven uitentreuren verteld, geanalyseerd en commentariseerd, in de meest uiteenlopende toonaarden – er is nog net geen musical van gemaakt, of ijsshow. Het is dus bepaald moeilijk om als Belg niets van het leven van **Boudewijn** af te weten. Nu hij uitgerekend twintig jaar geleden ter aarde is besteld, staat onze voormalige vorst uiteraard in alle media uit het graf op, bleekjes, als vanouds. De gedegen documentaireserie 'Boudewijn. Naar het hart van de koning' hebben we op Canvas al achter de rug, en ondertussen loopt op Klara 'Boudewijn, een koningsstuk in vijf bedrijven', een serie radiodocumentaires van **Pat Donnez**. Eerder in dit leven heb ik erg genoten van zijn '**Bomans & Bomans**' (Radio 1) en 'Zot van **Elsschot**' (Klara).

Het gebeurt dat ik baal van het aanbod aan beelden, en van de oppermacht van beeldschermen, en me dan maar tot een oude liefde wend: de radio, een medium dat het van suggestie moet hebben – het aanmaken van beelden tussen de oren. Wat mijn geestesoog al niet gezien heeft toen ik veertien was en op mijn duistere zolderkamer omstreeks het spookuur de korte golf aftastte en merkwaardige klopsignalen hoorde, buitenaards gerucht,

morse van piraten op drift, kosmische vogelkreten, verwaaiend Arabisch gezang. Geluiden die mij ongekende vertes inzogen, terwijl er van bewustzijnsverruimende middelen nog geen sprake was, noch in mijn dorp noch in de belendende negorijen. Twee jaar later dan weer wel. De radio: de toekomst van gisteren.

Om 'Boudewijn' auditief te stofferen, haalde Pat Donnez er de geluiden van een opstijgende en om zich heen pratende ballonvaarder bij, al was het maar om de panoramische wijsheid 'Je weet waar je vertrekt, maar je weet niet waar je gaat landen' te kunnen lanceren, een zodanig ware gedachte dat ze zeker ook voor wijlen koning Boudewijn is opgegaan. Pat Donnez, die zelf ook dichter is, haalde 'De wolken' van **Martinus Nijhoff** aan, poëzie die ten tijde van het traditionele onderwijs in schoolbloemlezingen stond. Als je wilt kun je 'De wolken', een gedicht dat naar ik eertijds geleerd heb over het verlies van onschuld gaat, ophangen aan het knaapje Boudewijn en zijn verongelukte Zweedse moeder **Astrid** – het kind dat in dat gedicht voorkomt ziet de vorm van Scandinavië in de wolken. Elke associatie is mooi meegenomen, en poëzie is bepaald rekkelijk. Los daarvan vind ik gedichten citeren, ook in den blinde, aangenaam beschaafd.

Om de geboorte van Boudewijn te verklanken liet Pat Donnez het snerpende geschreeuw van een boreling horen, en om ons een sonoro idee van het dodelijke ongeluk in Küssnacht te geven, weerklonk een auto die uit de bocht ging: een kakofonietje van gierende remmen, glasgerinkel en blikshade: geluiden uit de klankbank van de hoorspelkern die bij de openbare omroep al een eeuwigheid geleden ten onrechte is opgeheven.

'Boudewijn' was deels gedramatiseerd. Een stem wist het timbre en de dictie van de voormalige vorst aanvaardbaar te treffen: Nederlands in een Belgisch-Franse bedding – in ie-

Datum: 9/7/2013

der geval een klank die niets te maken heeft met wat een onbenullige Vlaamse cabaretier ervan zou bakken als hij, tijdens een imitatie van een willekeurig lid van de Belgische koninklijke familie, de geest krijgt op de partijdag van de N-VA.

Die stem las passages voor uit de zogenaamd intieme dagboeken van Boudewijn, waarin de vorst hardop zijn levenseinde voelde naderen, en het diepe verlangen naar het hemelse weerzien met *maman* uitsprak, of waarin hij zich bijvoorbeeld schaamde dat een Spaans dienstmeisje hem op gevorderde leeftijd, kort voor zijn verscheiden, een bed had leren opmaken. Hij, die anders altijd al een 'gewone jongen' had willen zijn, maar door toedoen van zijn entourage, die een bijzonder schoolklasje voor hem organiseerde en een al even particulier padvindingsroedel, levenslang geen benul van 'gewone jongens' zou hebben. Traditiegetrouw.

Om de verering voor zijn dode moeder aanschouwelijk te maken, zei **Paula D'Hondt** met ouderwets ontzag, en zonder reviaanse ironie, dat Boudje niemand minder dan de Moedermaagd in zijn herinnering aan *maman* zag doorschemeren. Pat Donnez citeerde ook uit 'Het beleg van Laken' van **Walter van den Broeck**: 'Astrid was de zon'. Het is me bekend dat ze zeer betreurd werd toen ze was omgekomen,

ook door het armtierige volk dat mogelijk nog erger persoonlijk leed had meegemaakt. Het verdriet van vorstelijke personen, dat was pas treurnis. In deze radiodocumentaire zong **Luis Mariano** voor de duiding van zulk sentiment het geheel versuikerde, en wel erg weë 'Maman la plus belle du monde'. In de gebruikelijke wereld, die zich buiten het paleis uitstrekt, zijn de trekken van koningin Astrid bewaard gebleven in het aanschijn van **Delphine Boël**, die creatief is met onder andere papier-maché, en publiekelijk T-shirts draagt waarop in het Engels 'liefdesbaby' staat. Mij hoeft je dat kunstenaarsvolkje niet te leren kennen.

Ik hoor graag de kordate stem van de Friezin **Margaretha de Jong** uit het archief opklinken. Zij was ooit de gouvernante van Boudje: een vermoedelijk aardige en aardse vrouw, die volgens mij 't moederloze kroonjochie, dat lang voor hij der dagen zat kon zijn al naar de hemel hunkerde, toch een béetje kon troosten in 't ondermaanse. Toen de Tweede Wereldoorlog uitbrak werd Boudewijn zonder boe of bah van haar weggerukt. 'Jij komt niet mee, hé?' zou hij nog angstig gevraagd hebben, terwijl hij zich aan de rokken van Margaretha de Jong vastklampte.

De overige dramatis personae in 'Boudewijn' behoorden tot de gewone zwik: we hoorden de stem van onder

anderen de illusievolle hoveling **Herman Liebaers**, eens grootmaarschalk, en natuurlijk ook het geluid van de onvermijdelijke causeur **Mark Eyskens**, die je overdag altijd wakker mag maken voor tekst en uitleg over nagenoeg alles. Laat ik dat 'nagenoeg' maar weglaten en een diepe zucht slaken.

De eerste aflevering van 'Boudewijn' stelde de dode koning niet in een nieuw licht, en woog ook niet op één of andere manier op tegen 'Boudewijn, naar het hart van de koning'. Dit programma leek me meer gelegenhedswerk dan de andere radiodocumentaires van Pat Donnez. En nu **Albert Twee** abdicceert, dreigt deze serie wel erg bijzakenlijk te worden, en onopgemerkt ten onder te gaan in de kolkende nieuwsgestroom. Maar dat belet mij niet om een lans te breken voor de radiodocumentaire, een nobel genre, dat, zoals meer nobels, veel te weinig beoefend wordt.

Eén uur voor Albert Twee toch nog altijd onverwacht zijn troonsafstand zou aankondigen, kreeg ik in het radionieuws een voxpop te horen. Over Filip van België, de aanstaande vorst, zei een anonieme Leuvenaar: 'Hij zal nooit een volksmens zijn als zijn pa.' Komt het ooit nog goed als het aantal volksmensen ten paleize gevoelig terugloopt?

**Albert is
meer van
hihi dan
van haha,
volgens mij**